

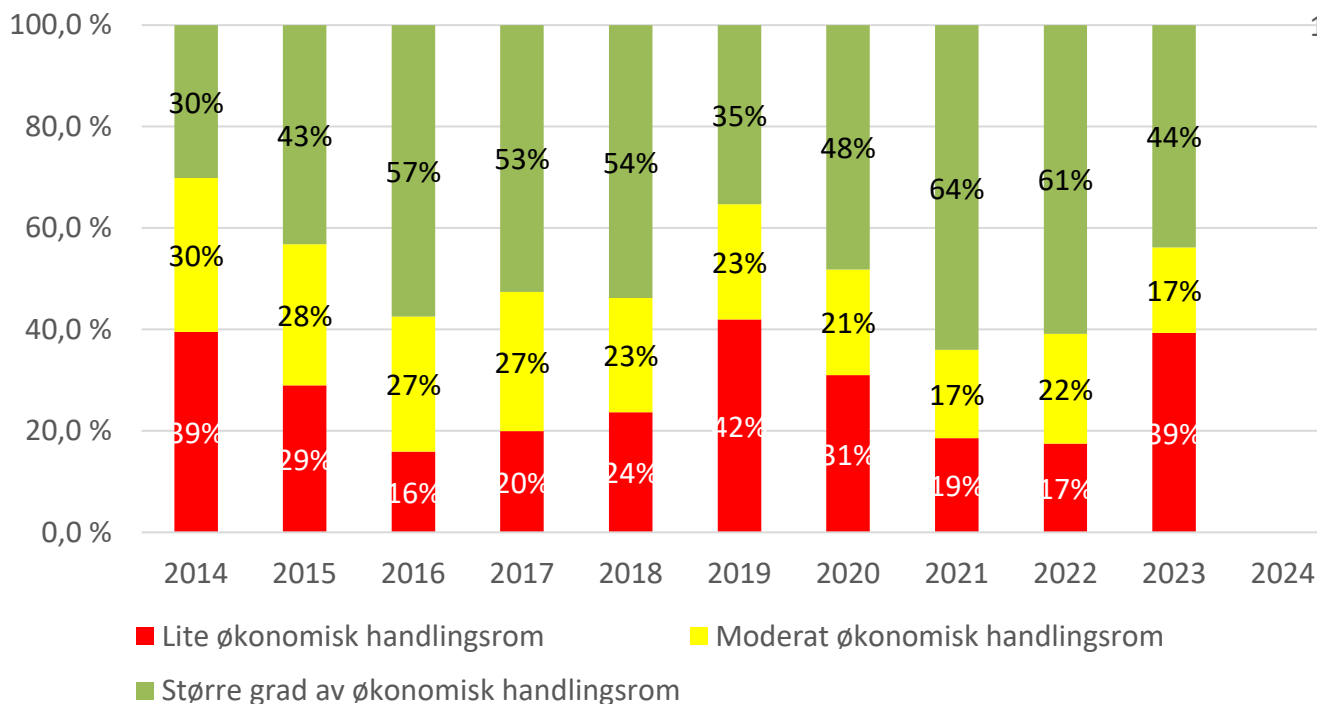

Kommuneøkonomien inn i 2025 og foreløpige resultater fra budsjettundersøkelsen

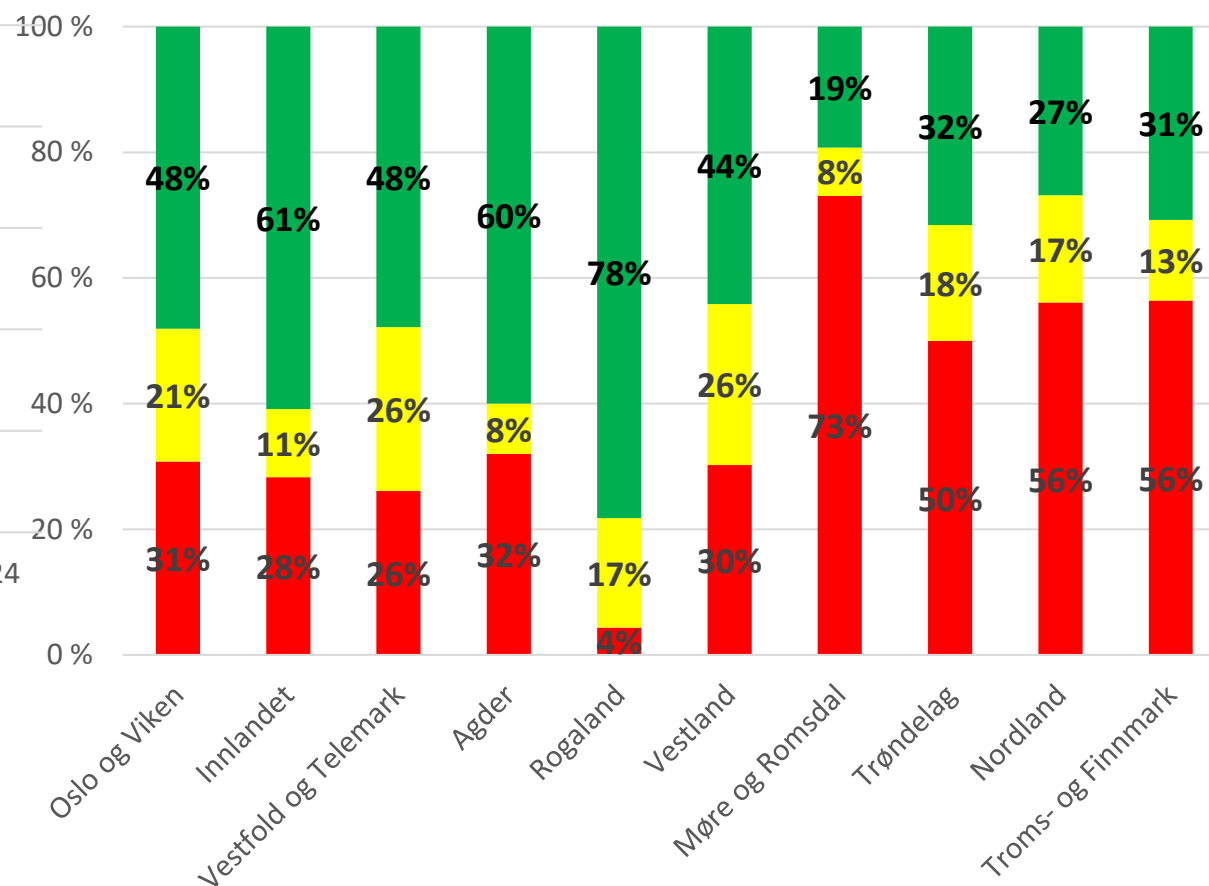
Rune Bye og Sigmund Engdal, Økonomiforum Troms og Finnmark, 28.11.2024

Regnskapet 2023 ga signaler om strammere kommuneøkonomi

Andel kommuner med ulik grad av handlingsrom

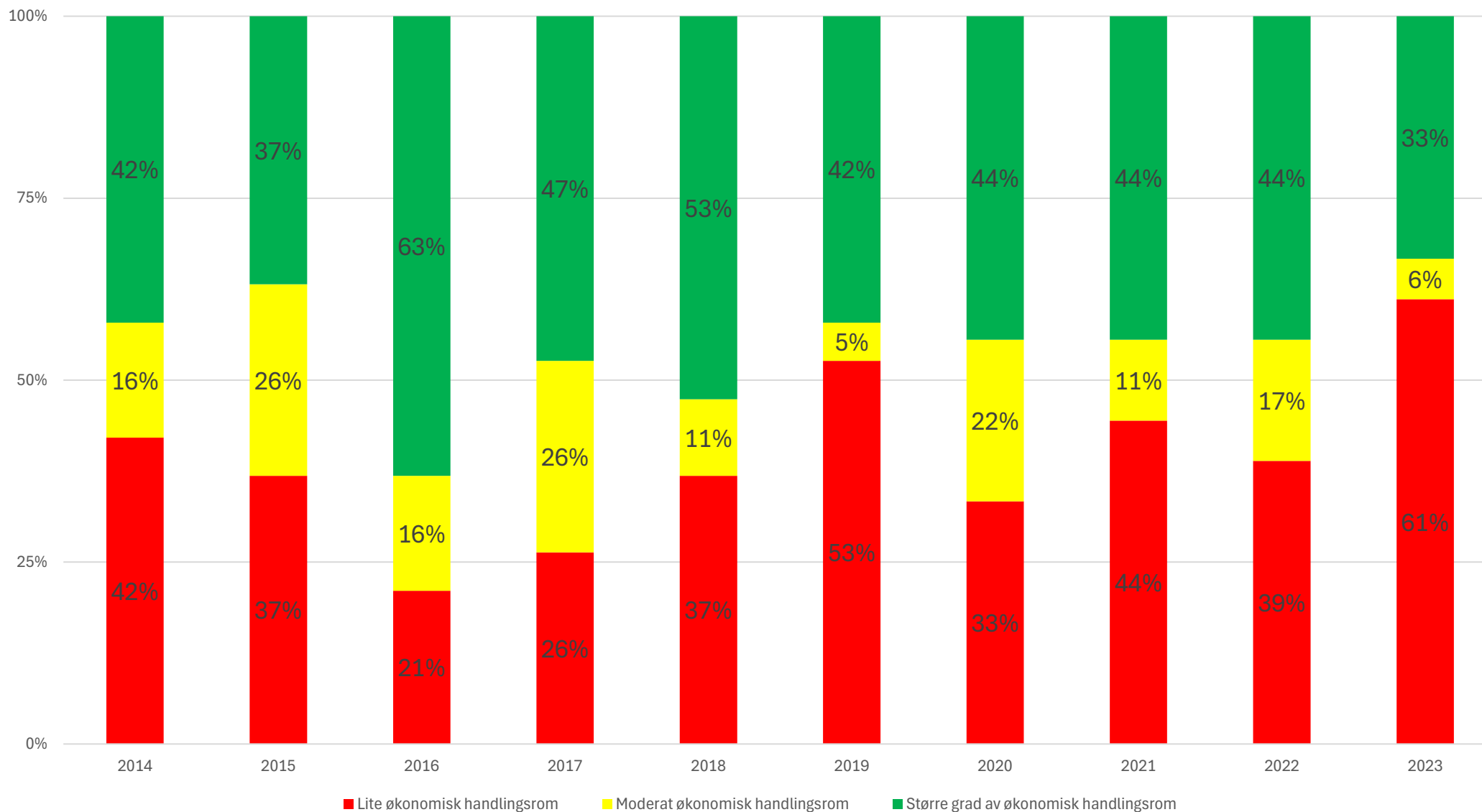

Andel kommuner med ulik grad av økonomisk handlingsrom

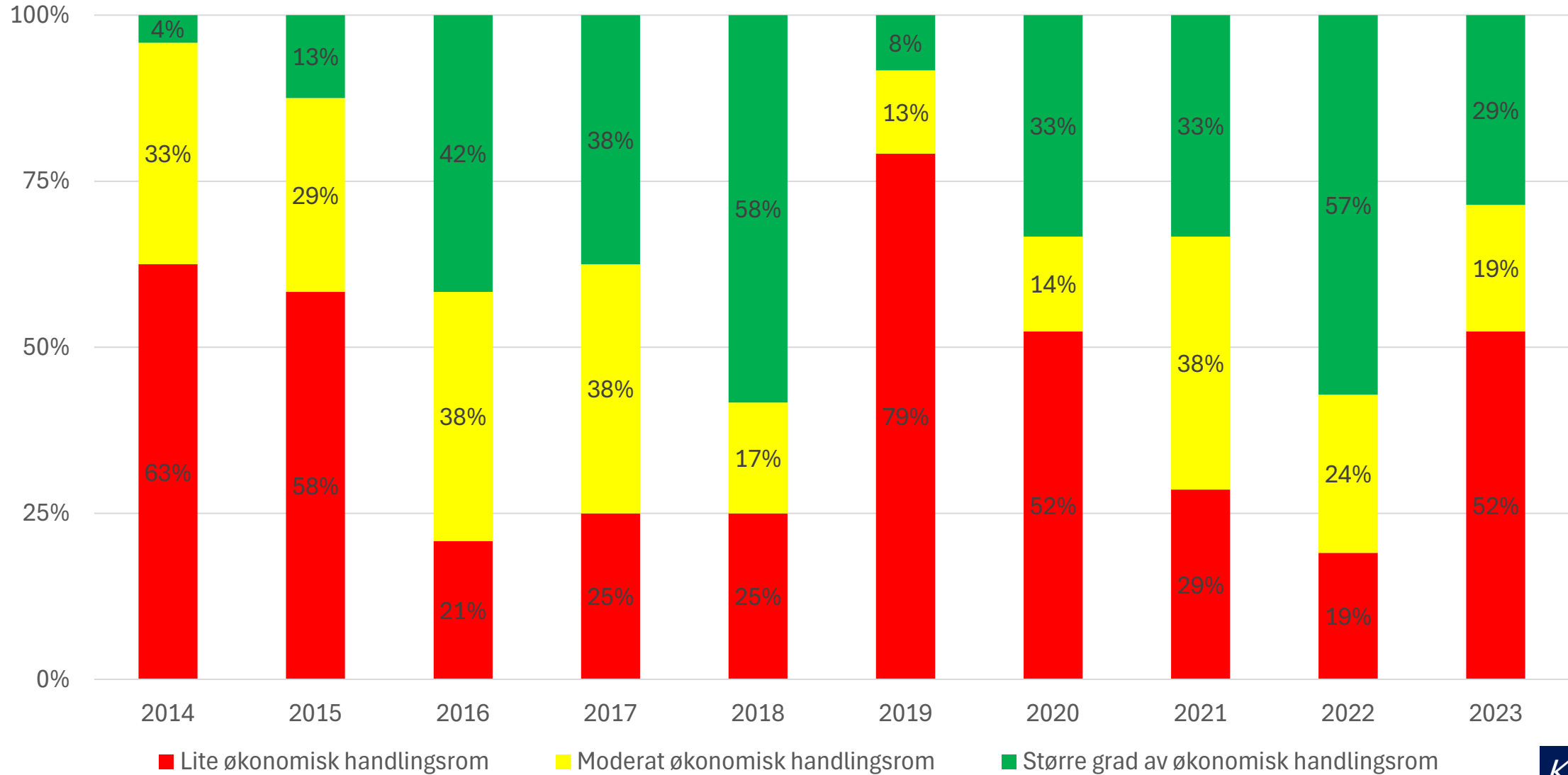
Over 60 prosent av kommunene i Finnmark hadde lite økonomisk handlingsrom i 2023, andelen har ikke vært høyere i siste 10 års periode

Økonomisk handlingsrom over tid i Finnmark

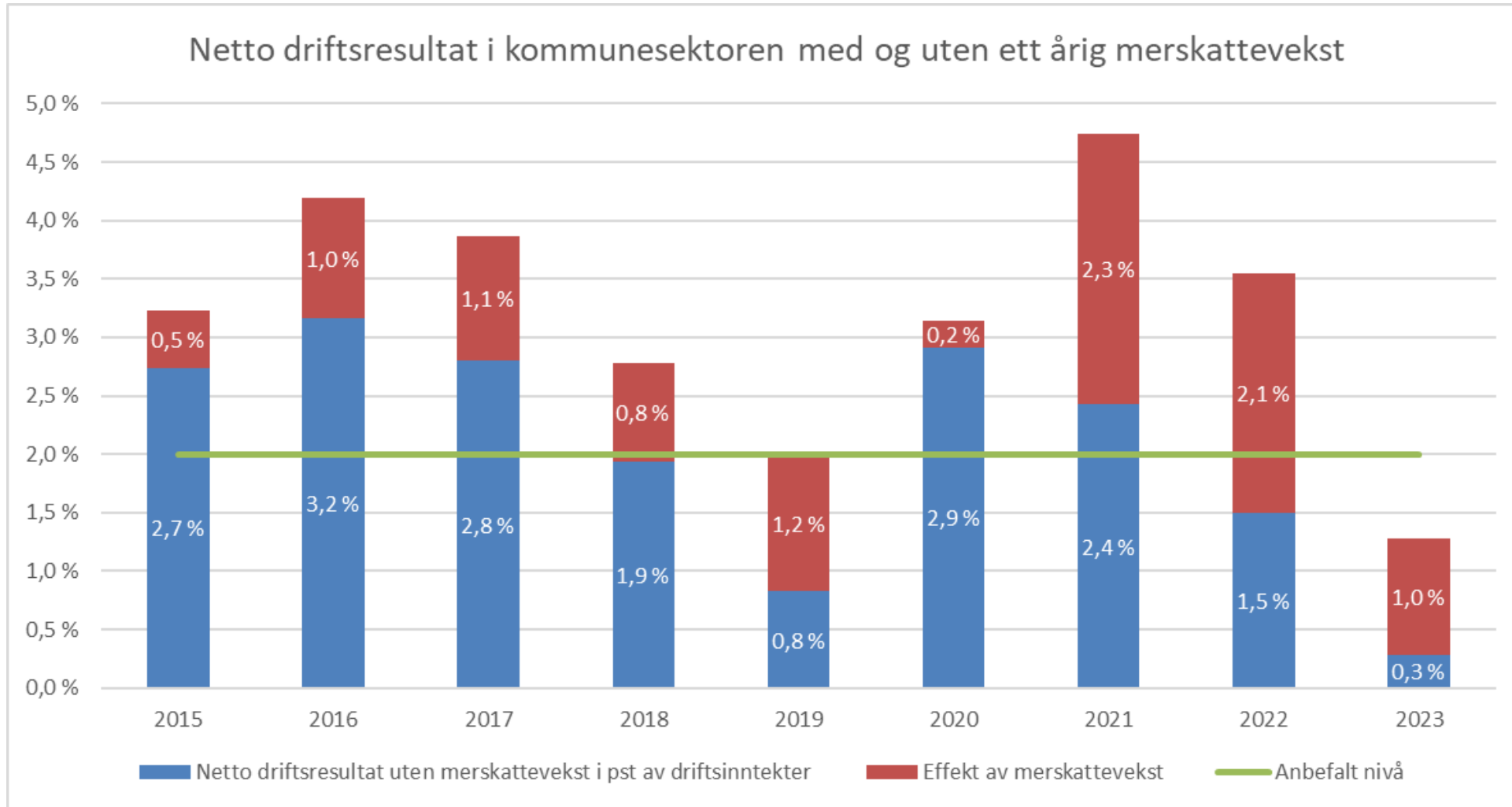

I Troms er andelen kommuner med lite økonomisk handlingsrom tilbake på et høyt nivå i 2023

Økonomisk handlingsrom over tid i Troms

Underliggende presset har blitt skjult av engangsinntekter fra skatt

Kommuneøkonomien har blitt enda mer krevende gjennom 2024, og dermed inn i 2025

Kommunedirektøren i Kongsvinger til media: – Vi ligger an til titalls millioner i minus

Likhet med flere kommuner ligger Kongsvinger an til røde tall i 2024. Foto: Per Håkon Pettersen

Mitt Jessheim

Går mot 100 millioner i minus: Budsjettkutt var ulovlig

ADVARTE: Lars Ejerli Hjetland (Ap) kom med sterke advarsler da årsbudsjettet og økonomiplanen ble vedtatt i desember. Foto: Carl Christian Engstad

Stord kommune må kutte 75 millioner i 2025

Stord kommune står overfor tøffe økonomiske tider. Under dagens budsjettkonferanse i formannskapet ble det klart at kommunen må kutte hele 75 millioner kroner i 2025.

NRK Nyheter Sport Kultur Humor Distrikt Mer ~ Logg på Søk

Styrer mot underskudd på 325 millioner kroner – skylder på «yngrebølge»

Bodø har brukt for mye penger over år, og fortsetter med det. I tillegg er sparepengene brukt opp. – Dette skjer til tross for at de ansatte står på for å kutte kostnader.

Bodø kommunes økonomi er fullstendig skakkjært. FOTO: SONDRE SKJELVIK

Sondre Skjelvik Journalist

Publisert i går kl. 17:02 Oppdatert i går kl. 17:04

nrk Østfold Radio TV Tips oss!

Yrkesfag og kreative linjer kan forsvinne fra flere skoler: – Fullstendig feil vei å gå

Norske fylkeskommuner må kutte milliardbeløp neste år. Linjer som musikk, idrett og mediefag står i fare.

Victor Nordstrand og Teodor Nyhøle spiller Eric Clapton midt i skoletida. Det er én av glidene ved å gå på musikklinja ved Grøken videregående skole i Sarpsborg. FOTO: PHILIP ANDRE JOHANNESBORG / NRK

Philip Andre Johannesborg Journalist
Mats Rønning Journalist
Amalie Fagerhaug Evin Journalist

Publisert 30. sep. kl. 06:43
Oppdatert 30. sep. kl. 10:57

VESTLAND KOLLEKTIVTRANSPORT STATSBUDSJETTET

Fylkesordfører i Vestland varslar kutt i kollektivtenestene

FYLKESORDFØRER: Jon Askeland. Foto: Arkiv/EIRIK HAGESØTER

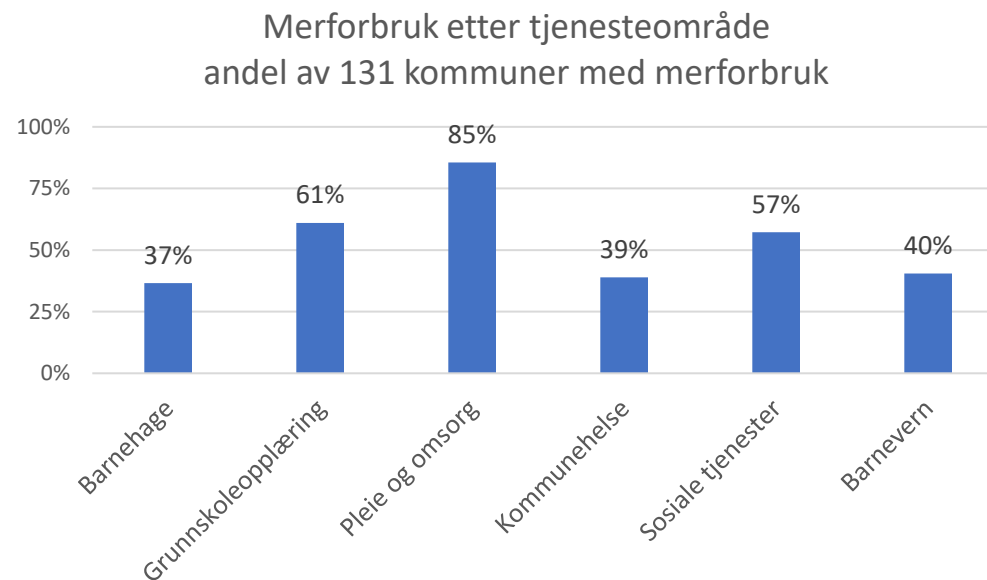

2024 – KS undersøkelse etter 2. tertial –

170 kommunene som har svart på undersøkelsen (69 prosent av folketallet utenom Oslo)

Undersøkelse om forventet økonomisk status for 2024
- kommunene per 2. tertial 2024

Mer-/mindreforbruk i tjenesteområdene - prognose per 2. tertial

Basert på undersøkelsen anslås det at kommunene utenom Oslo ligger an til merforbruk i tjenestene på 8 -9 mrd. kroner

Økte behov for kommunale tjenester utfordrer kommunenes tjenesteproduksjon og skaper samtidig finansielle utfordringer

Flere ressurskrevende yngre tjenestemottakere (helse og omsorg)

Flere eldre med sammensatte pleiebehov

Utskrivningsklare pasienter fra spesialhelsetjenesten

Økte utgifter sosialhjelp, både flyktninger og norske.

Vanskelig å rekruttere personell som medfører økte kostnader i overtid, forskjøvet vakt, kjøp fra vikarbyrå og kjøp av dyre plasser.

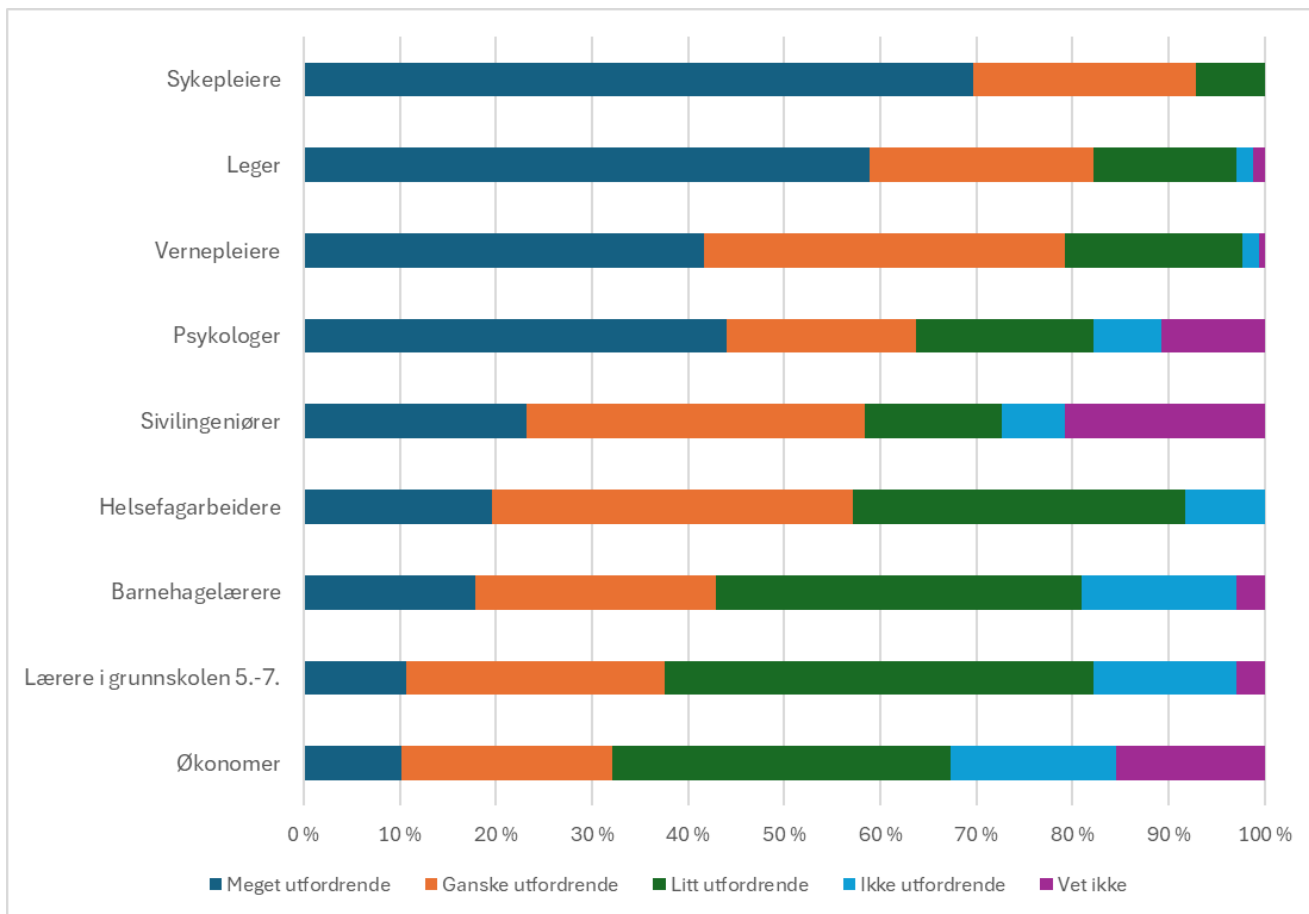
Økt behov for tilrettelegging i barnehagene og skolene, inkludert spesialpedagogiske tiltak og spesialundervisning

Økte behov bolig, aktivitet og tilrettelagt arbeid

Press i barnevernstjenestene

Utfordring: Mangel på kompetent arbeidskraft

KS's arbeidsgivermonitoren

Folkebladet Nyheter Sport Kultur Magasin TV Meninger Veret eAvisa Folk Stillinger Tips oss

Kommunen bruker en firedel av budsjettet til bemanningsbyrå: – En utfordrende situasjon vi står i

Adressavinen NYHETSSTUDIO NYHETER SPORT KULTUR DEBATT UKEADRESSA SE

DAGENS
Medisin

DM Debatt DM Arena DM Jobb DM +

KOSTBART: Forskningsinstituttet FAFO anslår at det ble brukt 3,2 milliarder kroner på innleie av helsepersonell i 2022. Heiko Jung / NTB

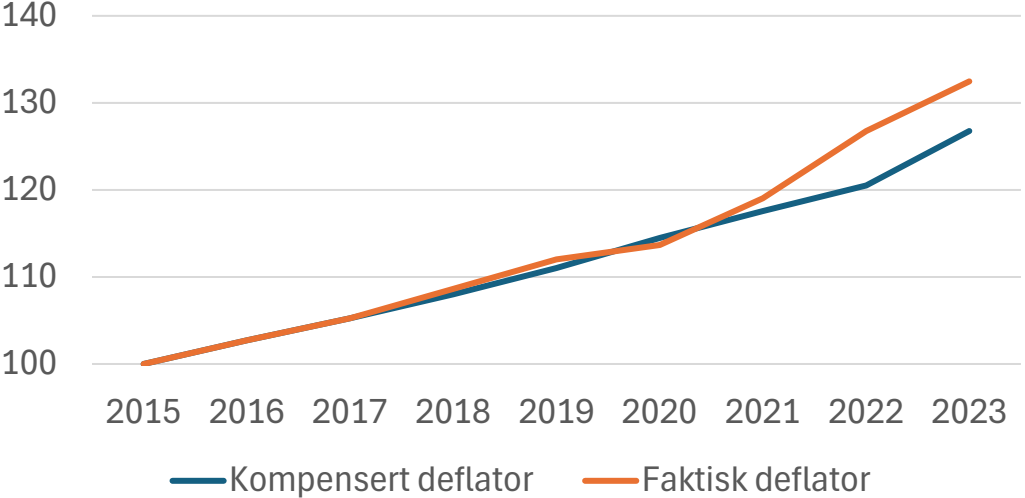
Vikarbyrå-utgiftene er firedoblet på fem år i de mest folkerike kommunene

De siste seks årene har den samlede prislisten for bruk av vikarbyråer i helsetjenesten økt fra 251 millioner kroner til 1,1 milliard kroner i de elleve mest folkerike kommunene, ifølge tall VG har samlet inn.

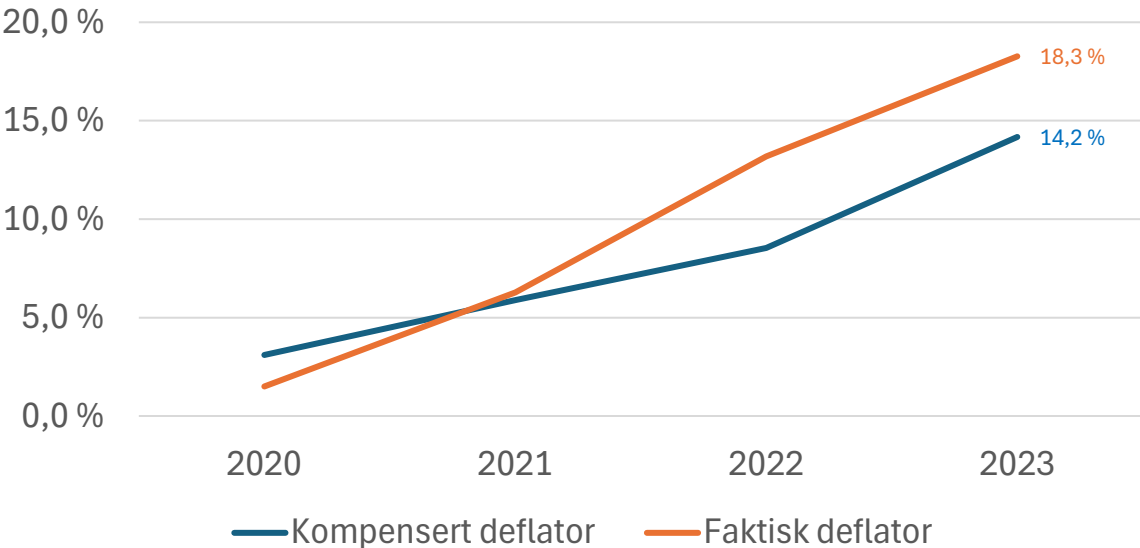
Uforutsett og ikke kompensert prisvekst i 2022 – hovedårsaken til en presset kommuneøkonomi

Illustrasjon av isolert effekt av lønns- og prisvekst akkumulert 2015 - 2023

I overkant av 4 prosentpoeng høyere prisvekst enn anslått i perioden 2020 til 2023 reduserer isolert sett kjøpekraften til frie inntekter med 17 mrd. kroner i kommuner og fylkeskommuner.

Isolert effekt av lønns- og prisvekst 2020 - 2023, akkumulert

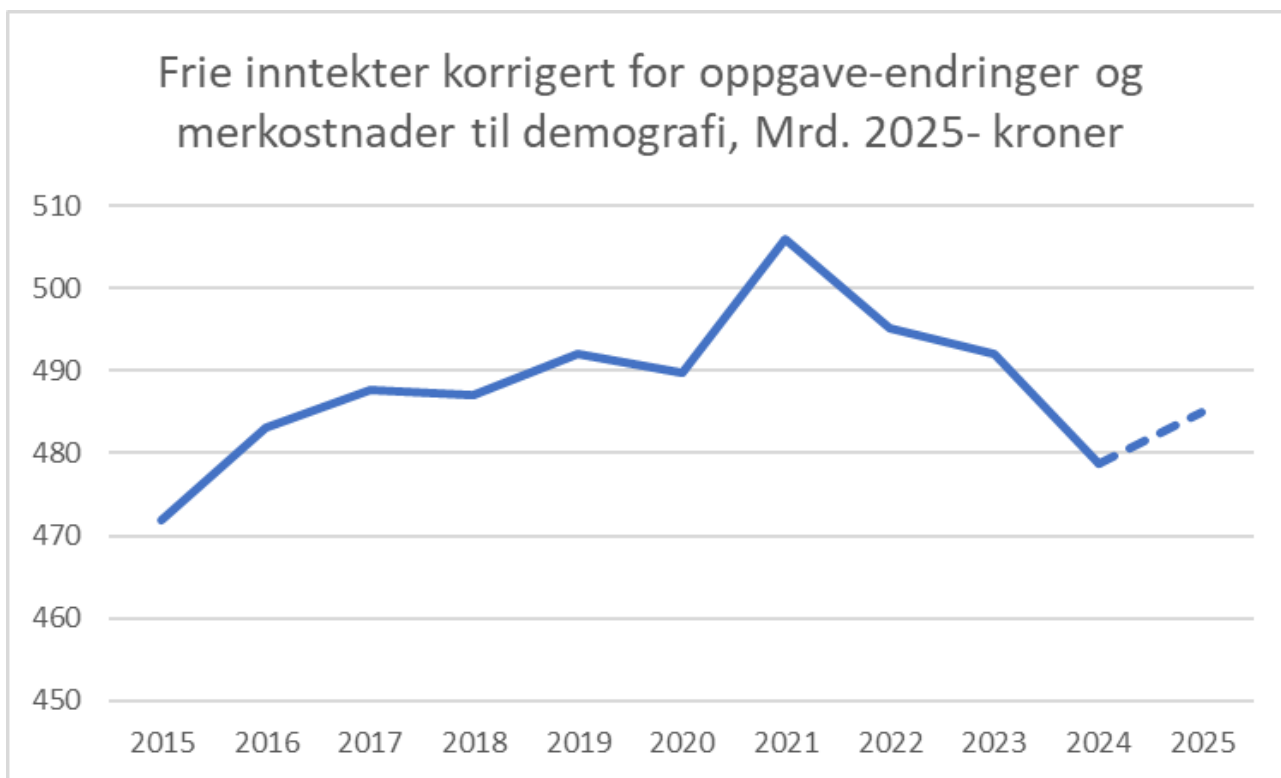

I perioden 2020 – 2023 er samtidig frie inntekter oppjustert med i underkant av 6 mrd. kroner i RNB, hovedsakelig begrunnet med endrede lønns- og prisanslag.

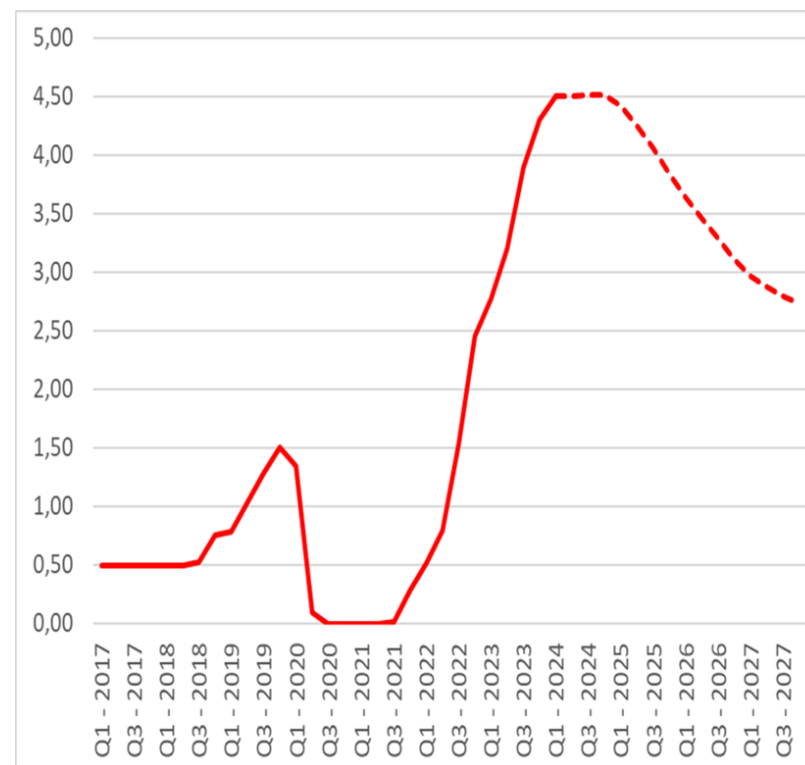
Ekstra prisvekst utover det som er kompensert, og som kommuner og fylkeskommuner må finne dekning for innenfor egne budsjettammer, utgjør dermed i størrelsesorden 11 mrd. kroner.

Nivået på de frie inntekter i 2024 lavere i enn 2016 (RNB 2024) og samtidig kraftig økning i rentekostnader

Norges Banks rentebane juni 2024

Stilisert: Økte rentekostnader fra 2021 til 2024 på 15 mrd. kroner

Nye anslag for 2024 i Nasjonalbudsjettet trekker i feil retning for kommuneøkonomien

Skatteanslaget nedjustert med 2,5 mrd. kroner

KS anslag tydet på at svikten ville bli større

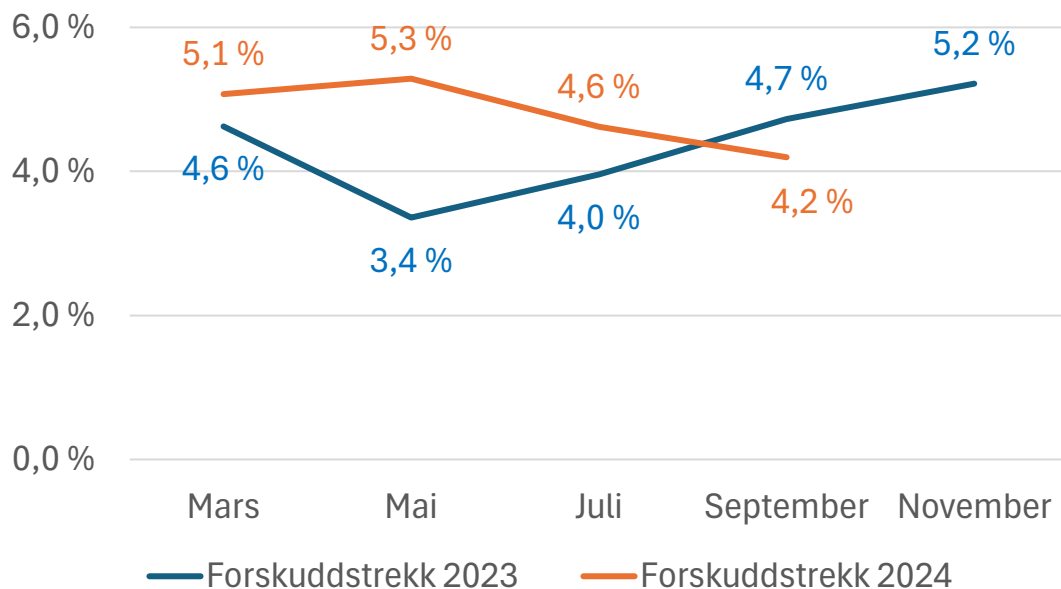
Kommunal lønns- og prisvekst (deflator) oppjustert med 0,1 prosentpoeng til 4,4 prosent

Reduserer realinntektene med om lag 0,5 mrd. kroner for kommuner og fylkeskommuner både i år og neste år

Anslaget for pensjonskostnader er økt med 2,5 mrd. kroner til 4,5 mrd. kroner.

Økningen må kommuner og fylkeskommuner selv finne dekning for innenfor egne budsjetteramme

Vekst i akkumulert forskuddstrekk
fra samme måned året før (kommunene)

KS anslo i prognosemodellen som kom etter statsbudsjettet at kommunenes skatteinntekter i 2024 kan bli 3 ½ mrd. kroner lavere enn statsbudsjettanslaget (effekt bare for 2024)

1. november 2024 kl. 09:17

5 milliarder ekstra til kommunene

Regjeringen har varslet en pressekonferanse om kommuneøkonomi i dag, og kommunene får 5 milliarder i ekstra i inneværende år for å dekke ekstraordinære kostnader.

Det viser et bilde som ble lagt ut på sosiale medier med arbeids- og inkluderingsminister Tonje Brenna (Ap), som straks ble slettet.

Tallene vil bli presentert av kommunalminister Erling Sande (Sp) og Ap- nestleder Tonje Brenna senere i dag.

Kommunene selv har beregnet ekstraplattformene for inneværende år til å være i størrelsesordenen 10-15 milliarder kroner, som NRK tidligere har fortalt.

Skatteanslaget er ytterligere nedjustert

Minus 2,5 – 4,5 mrd. kroner sammenlignet med anslaget i Nasjonalbudsjettet (5-7 mrd. sammenlignet med RNB)

Regjeringa bidreg i ei krevjande tid for kommunane

Pressemelding | Dato: 01.11.2024

Trygg økonomisk styring

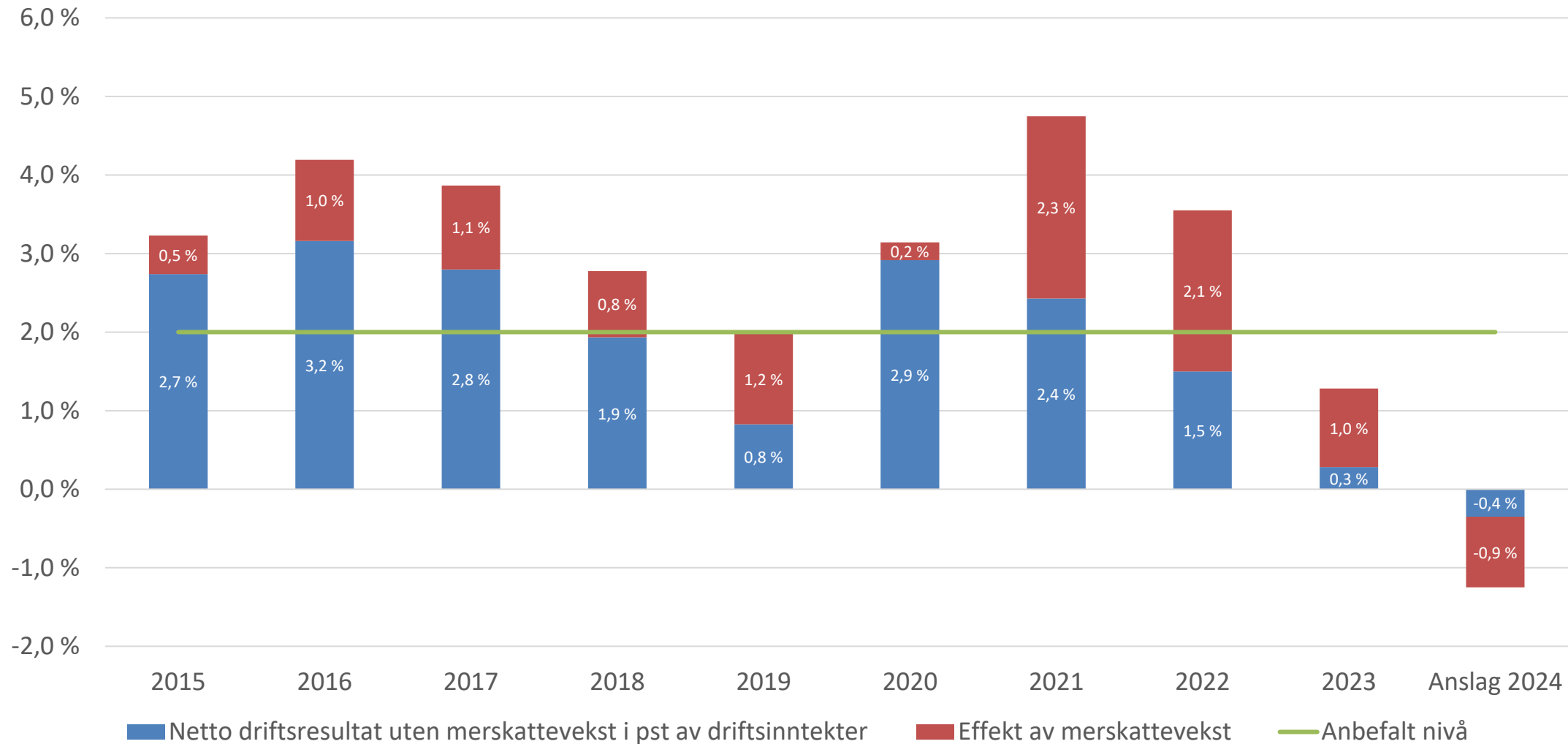
– Regjeringa stiller i dag opp for kommunane og for velferdstilbodet til folk. De ekstra midlane kan kommunane bruke slik de ønsker og treng. Dei kan enten trygge og utvikle velferda, eller dei kan betre balansen mellom inntekter og utgifter. Kommunane og fylkeskommunane må framleis ha sterkt fokus på god økonomistyring, seier arbeids- og inkluderingsminister Tonje Brenna.

Kommunar og fylkeskommunar har ansvar for at budsjetta er i balanse.

– Kommunar og fylkeskommunar må framleis omstille seg for å unngå at utgiftene blir større enn inntektene, og har ansvar for å bruke pengane best mogleg. Forslaget om auka løyvingar frå regjeringa gjer at denne omstillinga ikkje må skje like brått, seier Sande.

På tross av økte bevilgninger tyder likevel det meste på at kommunesektoren styrer mot negativt netto driftsresultat i 2024, forsterkes av midlertidig skattesvikt

Netto driftsresultat i kommunesektoren med og uten ett årig merskattevekst

DET KONGELEGE
KOMMUNAL- OG DISTRIKTSDEPARTEMENT

Prop. 1 S

(2024–2025)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2025

6,8 milliarder meir til kommunane neste år

Pressemelding | Dato: 07.10.2024

Regjeringa styrkjer kommunesektoren sine frie inntekter med 6,8 milliardar kroner i 2025.

– Den økonomiske situasjonen er krevjande i mange kommunar no. Det tek vi på alvor. Som varsla i kommuneproposisjonen, får kommunane eit løft i dei frie inntektene. Samstundes tek regjeringa på alvor utviklinga i kommuneøkonomien i 2024 og vil komme tilbake til dette i forbindelse med nysalderinga, seier kommunal- og distriktsminister Erling Sande.

DET KONGELEGE
KOMMUNAL- OG DISTRIKTSDEPARTEMENT

Prop. 1 S Tillegg 1

(2024–2025)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

FOR BUDSJETTÅRET 2025

Etter ei heilskapleg vurdering foreslår regjeringa å auke veksten i kommunesektoren sine frie inntekter i 2025 med 5 mrd. kroner samanlikna med forslaget i Prop. 1 S (2024–2025). Regjeringa foreslår å fordele auken med 4,3 mrd. kroner til kommunane og 700 mill. kroner til fylkeskommunane. Med dette forslaget og forslaget i Prop. 1 S (2024–2025) legg regjeringa opp til ein samla realvekst i frie inntekter i 2025 på 11,8 mrd. kroner. Dette gir eit handlingsrom på 8,6 mrd. kroner etter at meirkostnader til demografi og pensjon er dekte. Ut frå forholda i den enkelte kommune og fylkeskommune kan handlingsrommet bli brukt til å styrkje balansen og/eller til å utvikle tenestetilbodet.

Trygg økonomisk styring

– Regjeringa stiller i dag opp for kommunane og for velferdstilbodet til folk. De ekstra midlane kan kommunane bruke slik de ønsker og treng. Dei kan enten trygge og utvikle velferda, eller dei kan betre balansen mellom inntekter og utgifter. Kommunane og fylkeskommunane må framleis ha sterkt fokus på god økonomistyring, seier arbeids- og inkluderingsminister Tonje Brenna.

Kommunar og fylkeskommunar har ansvar for at budsjetta er i balanse.

– Kommunar og fylkeskommunar må framleis omstille seg for å unngå at utgiftene blir større enn inntektene, og har ansvar for å bruke pengane best mogleg. Forslaget om auka løyvingar frå regjeringa gjer at denne omstillinga ikkje må skje like brått, seier Sande.

Statsbudsjettet 2025 – hovedtall med tilleggsproposisjon

Realvekst i kommunesektorens frie inntekter i 2025 på 11,8 mrd. kroner

Demografikostnader på 3,7 mrd. kroner som skal dekkes av de frie inntektene.

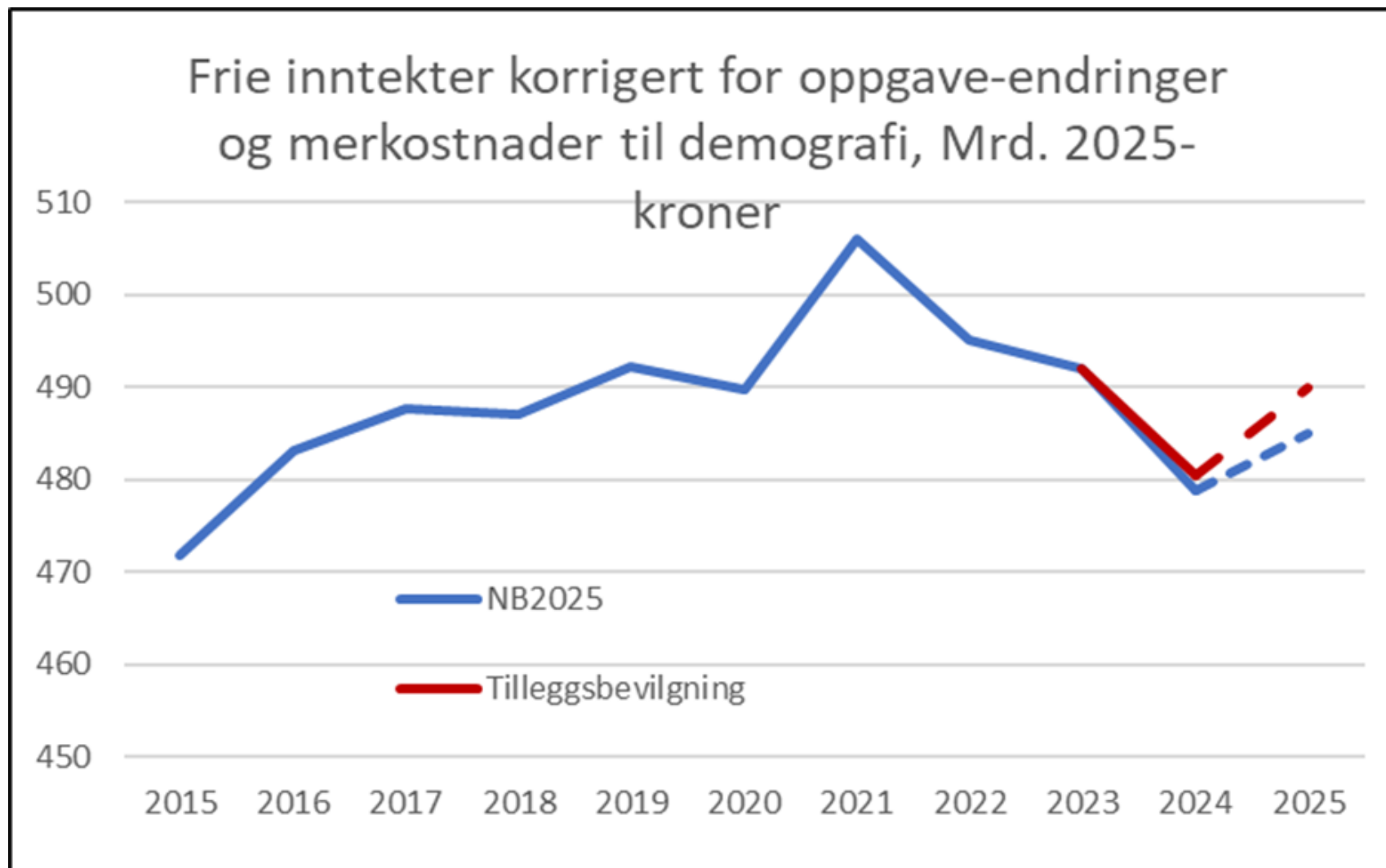
Innenfor veksten av de frie inntektene er:

- 250 mill. kroner - bemanning i barnehagene
- 150 mill. kroner – opptrappingsplan psykisk helse (ny)
- 1,7 mrd. kroner - omlegging av inntektssystemet (økning med 100 mill. kroner frå Kommuneprop.)

Pensjon 0,5 mrd. kroner lavere enn anslått lønnsvekst, det vil si en nedjustering med 0,7 mrd. kroner fra Kommuneproposisjonen.

- Skyldes høyere kostnader i 2024

Tilleggsbevilgningene bedrer situasjonen i 2025

Ytterligere behov for økte bevilgninger i RNB i mai 2025 - ny offentlig AFP

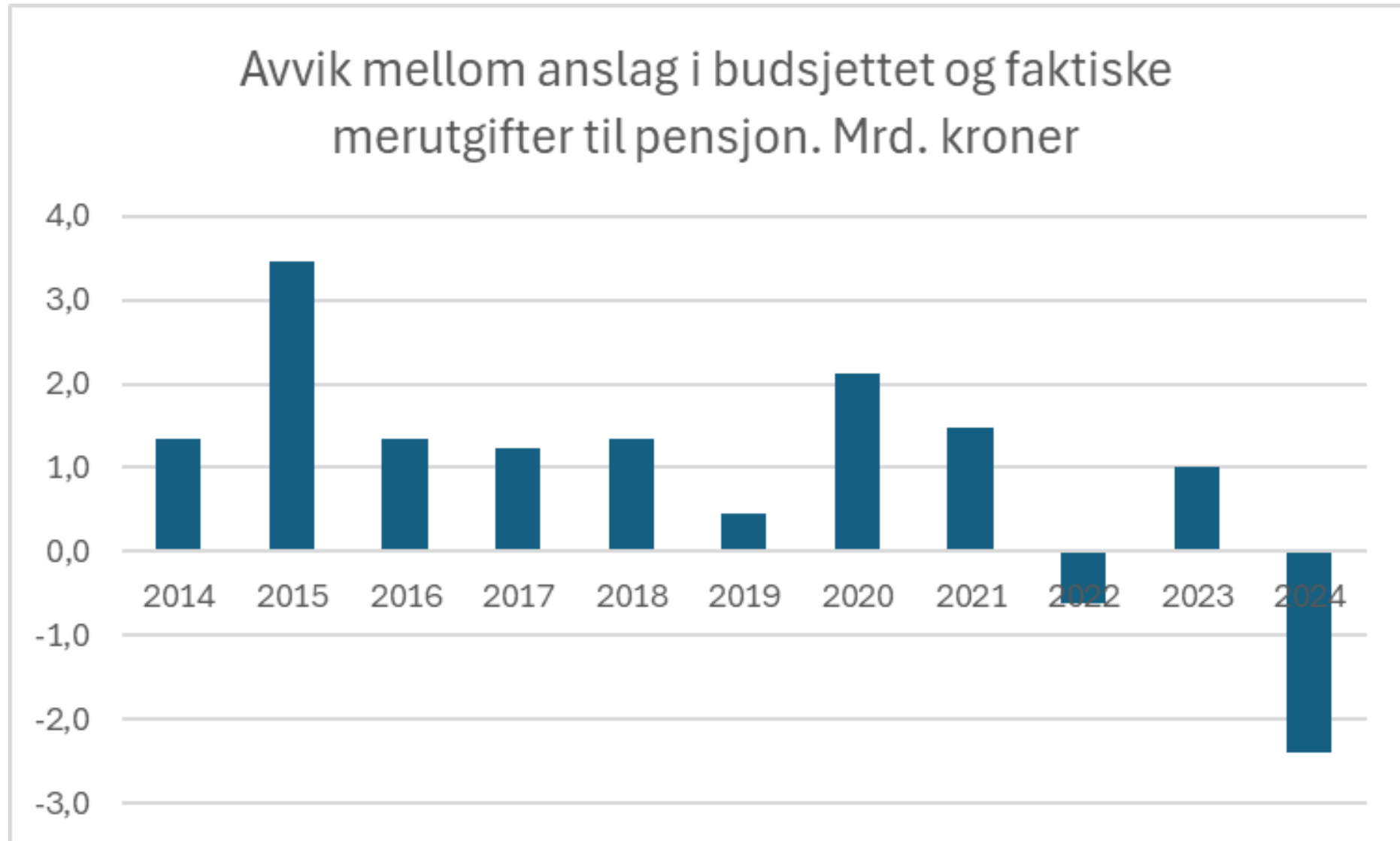

Kommunal- og
distriktsdepartementet

Pensjon: Revidert rundskriv og RNB25

- Anslaget inneheld ikkje effekt av ny offentlig AFP, som blir implementert frå 1. januar 2025
- Ny offentlig AFP førebels ikkje inne i berekninga av rekneskapsmessige kostnader frå 2025
- Regjeringa kjem tilbake med oppdatert anslag, inkludert effekten av ny offentlig AFP, i RNB25
- Regjeringa vil dekkja ein auke i kostnadene i 2025, men óg gjere ei samla vurdering av sektoren sin økonomi

Kompensasjon for vekst i pensjonskostnader utover lønnsvekst har over tid vært høyere enn faktisk vekst i pensjonskostnadene – mao. bidratt til handlingsrom

KS budsjettundersøkelse 2025 – foreløpige resultater

KS budsjettundersøkelse 2025

- Spørreundersøkelse til alle kommuner – mottatt svar fra 156 kommuner
- Kommunedirektørens forslag til driftsbudsjett for 2025 i 95 kommuner (Tillegg nr. 1 til statsbudsjettet ikke innarbeidet)
- Kommunedirektørens forslag til investeringsbudsjett i 147 kommuner

**«Kunnskap gir trygghet, trygghet
gir tillit og tillit gir resultater»**

**Tiltak for bedre folkevalgt styring av kommunale
budsjettprosesser**

Formål

- På hvilken måte er de folkevalgte involvert i prosessene?
- Hva kjennetegner kommuner med god politisk forankring og involvering i økonomiplanleggingen?
- Anbefalinger

Erfaringer med budsjettprosessene

64 prosent av kommunestyrerepresentantene mener at det hadde vært en fordel om politikerne hadde hatt sterkere styring med budsjettprosessene

40 prosent av kommunestyrerepresentantene mener at de ikke har god anledning til å legge føringer for arbeidet med årsbudsjettet i sin kommune

Opplæringsbehov

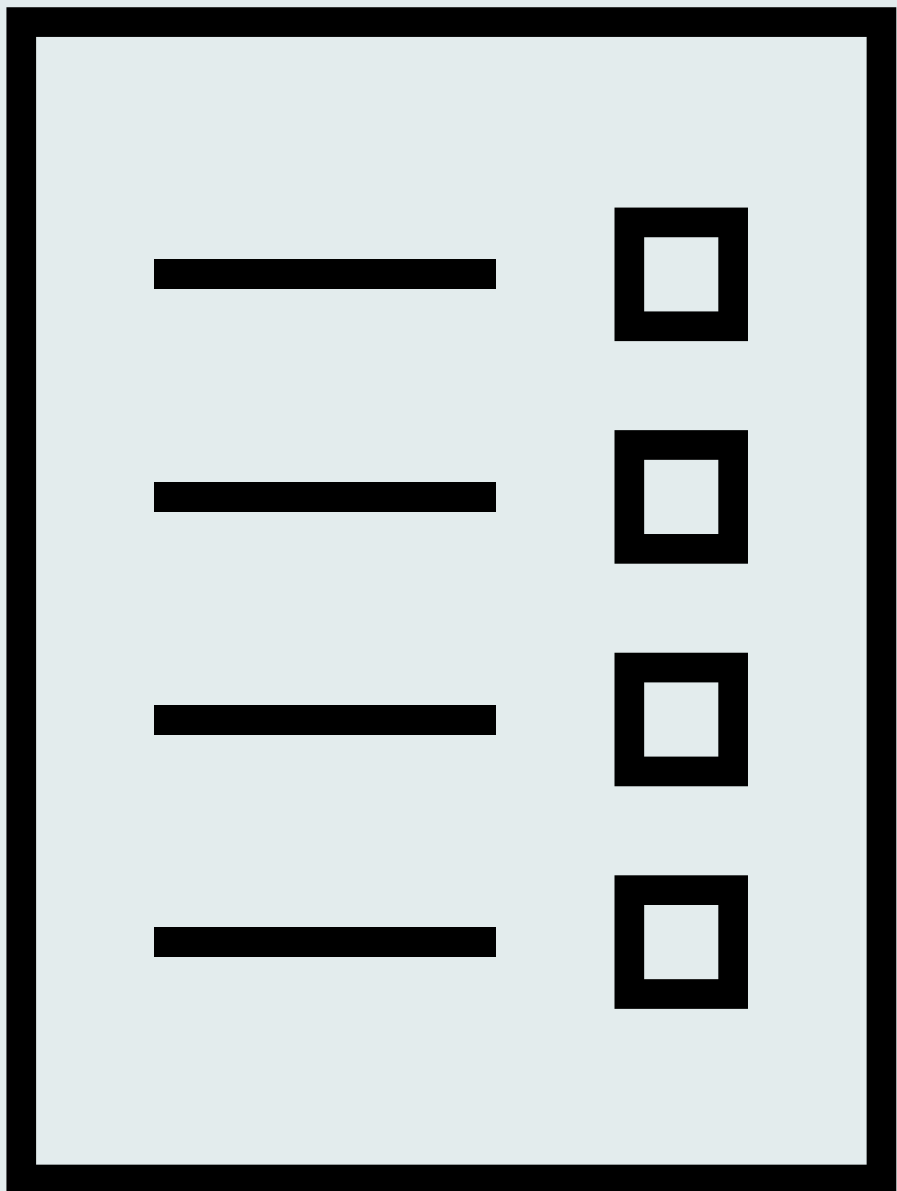
80 prosent ser behov for bedre opplæring knyttet til budsjett og økonomiplanprosesser

---

Spesielt opplæringsbehov blant nye i politikken

Styrket opplæring i kombinasjon med tidligere involvering vil være viktige tiltak for å styrke politisk eierskap og styring budsjett- og økonomiplanprosesser

Anbefalinger for å sikre gode budsjettprosesser

- Tidlig medvirkning
- Tydelig rolleavklaring – politikk og administrasjon
  - Utarbeid et årshjul for økonomisaker
  - Dialogkonferanse innen utgangen av april, kombiner gjerne med folkevalgtopplæring
  - Rammekonferanse i juni
  - Dialog politikk/administrasjon gjennom høsten
- Synliggjør hvordan økonomiplanleggingen understøtter overordnede planer
- Økonomisk rammestyring – hva betyr det?
- Faglig administrativ støtte til partigruppenes behandling av kommunedirektørens budsjettforslag